

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO 28 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Projekto rengimą paskatinusios priežastys, projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta valstybinių aukštųjų mokyklų autonomijos garantija. Konstitucinis Teismas ne kartą (žr. Konstitucinio Teismo, 1994 m. birželio 27 d., 1996 m. liepos 10 d., 2002 m. vasario 5 d. nutarimus) yra pažymėjęs, kad gali būti įvairių tipų aukštųjų mokyklų, nes aukštosios mokyklos skiriasi pagal studijų pobūdį, aukštųjų mokyklų tikslus, specialistų parengimo lygį, mokslinį potencialą ir kt. Mokslo ir studijų įstatymo 6 straipsnio „Aukštųjų mokyklų tipai ir veiklos pagrindai“ 1 dalyje yra nustatyta, kad „Aukštosios mokyklos yra dviejų tipų: universitetai ir kolegijos“.

Konstitucinis Teismas taip pat yra išaiškinęs, kad „Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalies nuostata negali būti aiškinama kaip draudžianti įstatymais nustatyti nevienodas skirtingų aukštųjų mokyklų tipų autonomijos ribas“, todėl „įstatymais skirtingų tipų aukštosioms mokykloms (priklausomai nuo to, ar tai universitetai, ar kolegijos, ar steigėjai yra valstybė, ar kiti subjektai, bei kitų sąlygų) gali būti nustatomos skirtingos autonomijos ribos“. Šios Konstitucinio Teismo išvados atspindi senai žinomą tiesą, kad autonomijos pobūdį turi nulemti aukštosios mokyklos misija, o autonomijos laipsniai galimi įvairūs.

Aukštosios mokyklos autonomijos laipsnis tiesiogiai veikia akademinės laisvės turinį bei apimtį. Neatsitiktinai pamatinis Didžiosios Universitetų Chartijos principas skelbia, kad „kiekviena aukštoji mokykla yra autonominė institucija, tiesiogiai susijusi su visuomene, kurios savitumą sąlygoja geografija ir kultūrinis palikimas, ir kad ją supančio pasaulio poreikius kiekviena aukštoji mokykla tenkina tuo geriau kuo labiau moralės ir intelekto atžvilgiu ji yra nepriklausoma nuo bet kokios politinės valdžios ar ekonominės galios“.

Turint omenyje konstitucinį aukštųjų mokyklų autonomijos reikšmingumą, ypatingai svarbu tinkamai sureguliuoti autonomijos ribas skirtingo tipo aukštosioms mokykloms. Kadangi aukštosios mokyklos autonomijos laipsnį apibūdina ir teisės akto, kuriuo tvirtinamas aukštosios mokyklos statusas, lygmuo, teikiamu Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 28 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu (toliau – įstatymo projektas) siekiama sudaryti palankias sąlygas valstybinių universitetų subsidiarumo garantijoms stiprinant vieną iš pamatinių aukštųjų mokyklų veiklos pagrindų – autonomiją.

2. Projekte siūlomų nuostatų teisinio reguliavimo būklė šiuo metu

Šiuo metu galiojančioje Mokslo ir studijų įstatymo 28 straipsnio 4 dalies redakcijoje nurodoma, kad „Valstybinio universiteto statusas tvirtinamas Seimo nutarimu, valstybinės kolegijos statusas – Vyriausybės nutarimu.“

3. Projekte siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos, iš naujo sureguliuotų klausimų teisinės savybės

Įstatymo projekte siūloma pakeisti Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 28 straipsnio 4 dalį ta apimtimi, kuri numato teisės akto, kuriuo tvirtinamas valstybinio universiteto statutas, lygmenį. Siūlomas reguliavimas atitinka Konstitucinio Teismo dar 1994 m. birželio 27 d. nutarime išsakytą teiginį, kad bet koks naujai priimtas įstatymas negali susiaurinti ar pažeisti tų savivaldos garantijų, kurios yra įtvirtintos Konstitucijoje ir buvo detalizuotos įstatymuose.

Valstybinio universiteto statutas nėra vien tik aukštosios mokyklos vidaus tvarką reguliuojantis dokumentas, bet ir aukštosios mokyklos įsteigimą paliudijantis teisės aktas, kuriuo konkrečios aukštosios mokyklos atsiradimas ir veikla susiejama ne tik su Mokslo ir studijų įstatymu, bet ir tiesiogiai taikomos Lietuvos Respublikos Konstitucijos straipsniais, todėl valstybinio universiteto įsteigimas, jo pertvarkymas ar likvidavimas - itin svarbūs visuomenės gyvenimo klausimai, kurio sprendimui būtina atsižvelgti į tautos valią, reiškiama per jos įgaliojatą įstatymų leidėją Seimą.

Tautos valia itin svarbiais visuomenės gyvenimo klausimais negali būti reiškiamas Seimo nutarimo, kuriam priimti pakanka posėdyje dalyvaujančių Seimo narių balsų daugumos, forma – tai turi būti daroma įstatymu, pirminiu teisės aktu, turinčiu aukščiausią teisinę galią ir kurio priėmimui būtina, kad Seimo posėdyje dalyvautų ne mažiau kaip pusė visų Seimo narių.

4. Galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad jų būtų išvengta

Neigiamų pasekmių, priėmus šį įstatymo projektą, nenumatoma.

5. Įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priėmus įstatymo projektą, įtakos kriminogeninei situacijai, korupcijai nenumatoma.

6. Įstatymo įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai nenumatoma.

7. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokie šios srities teisės aktai tebegalioja, kokius galiojančius teisės aktus būtina pakeisti ar panaikinti, priėmus projektą

Priėmus įstatymo projektą, keisti ar panaikinti galiojančių teisės aktų nereikės.

8. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas, o projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai atitinka Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatytus reikalavimus.

9. Projekto atitikimas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis bei Europos Sąjungos dokumentams

Įstatymo projekto nuostatos neprieštarauja Europos Sąjungos dokumentams ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai.

10. Poįstatyminiai aktai

Poįstatyminių aktų rengti ir priimti nereikės.

11. Rengiant įstatymo projektą gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Lietuvos universitetų rektorių konferencijos 2011 m. lapkričio 18 d. raštas, pritariantis įstatymo projektui ir prašantis Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetą inicijuoti kuo skubesnį jo pateikimą Seimo plenariniame posėdyje.

12. Projekto autoriai

Įstatymo projektą parengė Lietuvos universitetų rektorių konferencija.

13. Reikšminiai žodžiai

Naujų reikšminių žodžių nėra.

14. Papildoma informacija

Nėra.

Teikia Seimo nariai: